

การแปลให้เก่ง

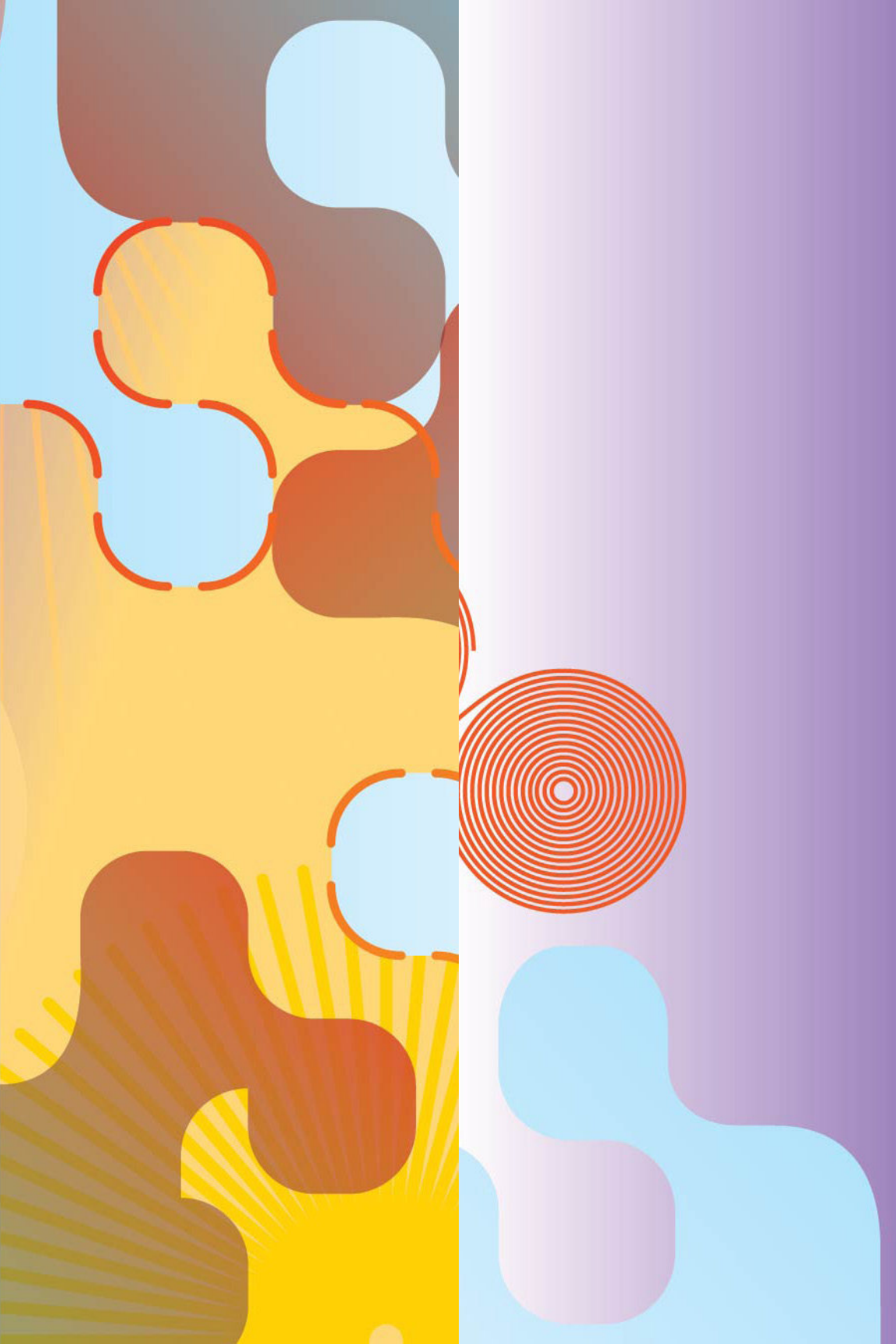
คู่มือนักแปลมืออาชีพ

ผ่องศรี สิวพร้อมชัย (วัชรวิชัย) เขียน
ดร.ทนอมวงศ์ สุขโชติรัตน์ ล้ายอดมรรคผล บรรณาธิการ

สมาคมผู้จัดพิมพ์
และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

พิมพ์ครั้งที่ 1

การแปลให้เก่ง

คู่มือนักแปลมืออาชีพ

อุทิศแด่ นางสาวอัมพร (ยวงวนิชจิต) ชูเอกวงศ์
ให้หยาผู้ใช้คำพูดเพียงประโยคเดียวก็สอนให้
ผู้เขียนเข้าใจชัดเจนได้ว่า การ "เอาใจเขามาใส่
ใจเรา" คืออะไร

ถ้าไม่เพราะให้หยาสอนไว้ดี *การแปลให้เก่ง*
จะเป็นหนังสือที่เขียนไม่เสร็จ

การแปลให้เก่ง : คู่มือนักแปลมืออาชีพ

เขียนโดย

ผ่องศรี ลือพร้อมชัย (วัชรวิชัย)

บรรณาธิการ

ดร.ถนอมวงศ์ สุกโชติรัตน์ ล้ายอดมรรคผล

พิมพ์ครั้งที่ 1

ตุลาคม 2559

© สงวนลิขสิทธิ์ โดย สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

บรรณาธิการบริหาร

สุชาดา สหัสกุล อุปนายกสมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ

ออกแบบปก

ธีทัต ระสินานนท์, บรรณวัฒน์ ภู่มั่นบุญวัฒนา

ออกแบบรูปเล่มและจัดหน้า ธีทัต ระสินานนท์, บรรณวัฒน์ ภู่มั่นบุญวัฒนา
ที่ปรึกษา จริญญา หอมเทียนทอง นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ

ศิวโรจน์ ด้านสมสถิต ที่ปรึกษาสมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ผ่องศรี ลือพร้อมชัย (วัชรวิชัย).

การแปลให้เก่ง -- กรุงเทพฯ : สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย, 2559.
240 หน้า. -- (คู่มืออาชีพ).

1. การแปลและการตีความ. I. ชื่อเรื่อง.

418.02

ISBN 978-616-92737-1-4

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย

สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

83/159 หมู่ 6 ซอยชินเขต 2 ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210

โทร : 02-954-9560-4 โทรสาร : 02-954-9565-6 อีเมล : info@pubat.or.th

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์

45/12-14,33 หมู่ 4 ตำบลบางขุนน อำเภอบางกรวย จ. นนทบุรี 11130

โทร : 02-879-9154-56 โทรสาร : 02-879-9153

กรณีต้องการสั่งซื้อจำนวนมากเพื่อใช้ในการสอน หรือฝึกอบรม

สอบถามราคาพิเศษได้ที่ สมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

คำนำจากสมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ

หนังสือคุณภาพ... ปัจจัยหนึ่ง สู่ผลสำเร็จของยอดขาย

มีหลายคนบอกว่า ...”หนังสือเปลี่ยนชีวิตคนได้“ ...”หนังสือคือแหล่งเรียนรู้ที่ดีและถูกที่สุด“ ...”หนังสือคือประตูสู่โลกกว้าง“ และอีกมากมายความเห็น มีบางแห่งก็วัดความเจริญของประเทศด้วยจำนวนหนังสือในห้องสมุด

แต่ทุกวันนี้ อาชีพที่ช่วยสร้างสังคมอุดมปัญญา วิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือไม่ว่าจะเป็น อาชีพนักเขียน นักวาด นักแปล บรรณาธิการ หรือนักพิสูจน์อักษร แม้กระทั่งอาชีพนักออกแบบกราฟิกหนังสือ กลับลุ่ม ๆ ดอน ๆ ทั้งในแง่ของการจัดหลักสูตรรองรับอาชีพ การเรียนรู้ในระบบการศึกษา หรือรายได้ของผู้คนที่ทำงานด้านนี้ ลามไปถึงคนทำสำนักพิมพ์ และร้านหนังสือที่ต้องต่อสู้โดยลำพัง

หรือนั่นเป็นเพราะเราไม่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ ... หรือเป็นเพราะเราทำงานแบบครูปักหลักจ้ำ จึงขาดคนทำงานที่มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้

ไม่ว่าจะเหตุผลใดก็ตาม หลังจากที่มีสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ได้จัดทำมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพธุรกิจหนังสือและสิ่งพิมพ์สำเร็จเรียบร้อยในปี 2558 โดยการสนับสนุนงบประมาณจากสถาบันคุณวุฒิวิชาชีพ ได้นำมาสู่แรงบันดาลใจ ในการทำโครงการหนังสือชุดคู่มืออาชีพ เพื่อตอบโจทย์หนึ่งที่ว่าเราขาดการเรียนรู้ในการทำงานอย่างเป็นระบบ

หนังสือชุดนี้ถอดประสบการณ์ของคนทำงานจริงในอาชีพนั้น ๆ เพื่อให้เป็นคู่มือการทำงานหนังสืออย่างมีคุณภาพที่อ่านง่าย ไม่ใช่ตำราเรียน อ่านแล้วจะได้เรียนรู้กระบวนการ ขั้นตอนในการทำงานของอาชีพต่าง ๆ ที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

สมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ ในฐานะผู้ผลิตและผู้จำหน่าย เชื่อมั่นว่าการผลิตหนังสือดีมีคุณภาพ เป็นปัจจัยหนึ่งที่น่ามาซึ่งผลสำเร็จของยอดขาย ส่วนปัจจัยที่เหลือที่จะช่วยให้ประสบความสำเร็จนั้นล้วนควบคุมยาก ซึ่งกว่าจะเป็นหนังสือคุณภาพหนึ่งเล่ม ต้องผ่านการบ่มเพาะ จากมือผู้สร้างสรรค์อย่างน้อย 5 - 6 คนหรือมากกว่านั้น ช่วยกันขัดเกลาดกแต่งหลายชั้นหลายตอน ไม่ต่างจากการเจียรในเพชรสักเท่าไร จึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือชุดนี้อาจช่วยนำไปสู่การเรียนรู้ฝึกฝน เกิดคนทำหนังสือฝีมือดีเพิ่มขึ้นในวงการได้บ้างไม่มากก็น้อย

จากความร่วมมือของสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย สมาคมเรขศิลป์ไทย ชมรมบรรณารักษ์ไทย ชมรมนักออกแบบภาพประกอบไทย และมิตรรักสหายร่วมรบในสมรภูมิน้ำหมึกมากมายหลายท่าน หนังสือชุดนี้จึงเกิดขึ้น ประจักษ์แก่สายตา ในนามของสมาคมผู้จัดพิมพ์ฯ ขอคารวะ ความมุ่งมั่น พยายาม ของทุกท่าน ที่ร่วมกันสรรค์สร้าง ความปรารถนาดีต่อธุรกิจหนังสือของประเทศ สมกับที่พวกเราคนทำหนังสือเชื่อมั่นเสมอว่า...“หนังสือไม่มีวันตาย”

จรัญ หอมเทียนทอง

นายกสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย

15 กันยายน 2559

คำนิยม

หนังสือแปลในเมืองไทยมีไม่น้อย น่าจะประมาณหนึ่งในสามของหนังสือที่จำหน่ายแยกกัน มีทั้งที่มีคุณภาพและหย่อนคุณภาพ ทั้ง ๆ ที่นักอ่านทั้งหลายย่อมปรารถนาจะอ่านงานที่มีคุณภาพ แต่ก็ยังไม่ได้ตั้งใจ หรืออ่านกันไปโดยไม่คาดหวังอะไรมากไปกว่าการได้อ่าน นักอ่านที่ปรารถนาดังว่าจึงต้องเลือก โดยพิจารณาจากชื่อผู้แปล ชื่อสำนักพิมพ์ ชื่อหนังสือ ชื่อผู้เขียน ฉบับภาษาต่างประเทศ หรือเลือกเล่มที่มีชื่อเสียง มีผู้สร้างเป็นภาพยนตร์หรือละคร หรือเลือกตามคำโฆษณาเชิญชวน นักอ่านที่หนำใจการอ่านฉบับแปลก็มาก หนังสือภาษาต่างประเทศทั้งบันเทิงคดีและสารคดีจึงยังขายได้ในตลาดหนังสือรูปแบบต่าง ๆ

ความประสงค์ของคณะผู้ก่อตั้งสมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทยเมื่อ 20 ปีก่อน ตลอดจนมาจนถึงคณะกรรมการบริหารและสมาชิกสมาคมฯ ในปัจจุบัน ก็คือ การพัฒนาคุณภาพนักแปล เพื่อการพัฒนาหนังสือแปล ให้ได้ทั้งคุณภาพและจำนวน และพัฒนานักอ่านด้วย การที่นักแปลมืออาชีพ และครูการแปล อุตสาหกรรมกลั่นกรองประสบการณ์การทำงานแปล 15 ปี มาเขียนคู่มือนักแปล ชื่อ *การแปลให้เก่ง* เพื่อพิมพ์เผยแพร่พร้อมกับหนังสือชุดคู่มือมาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ เพื่อจะได้พัฒนาวงวรรณกรรมและงานที่เกี่ยวข้องกับสื่อสิ่งพิมพ์ไปพร้อมกัน จึงเป็นคุณูปการแก่ความประสงค์ทุกประการดังกล่าวมานั้น

การเขียนคู่มือไม่ใช่การเขียนตำราวิชาการ ดังนั้น การเขียนแบบสร้างสรรค์ด้วยลีลาเฉพาะตัว จึงน่าอ่าน อ่านสนุก และได้ความรู้รอบไปพร้อมกับการได้เห็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นเพียงหนึ่งในส่วนในล้าน ของข้อความที่แปลเป็นภาษาไทยกันมาในเวลาราว 100 กว่าปี ดังนั้น นอกจากผู้อ่านและผู้ใช้คู่มือนี้จะได้ศึกษาหลักการแปลที่ใช้ได้จริง ๆ แล้ว ยังได้เห็นสำนวนแปลที่ดี และสำนวนที่บกพร่อง จะได้มีตัวอย่างแบบ “ผิดเป็นครู” ไว้เตือนสติขณะแปลและตรวจงานแปลของตนเอง ไปจนถึงขั้นที่จะเป็นบรรณาธิการหนังสือแปลได้ต่อไป

การแปลให้เก่ง จึงน่าจะเป็นคู่มือ หรือหนังสืออ่านจริงก็ได้ ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทั้งนักอ่าน นักแปล บรรณาธิการ ครูอาจารย์ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ร้านหนังสือ บรรณารักษ์ห้องสมุดทุกประเภท ตลอดจนผู้บริหารหรือทำงานสำนักพิมพ์ ซึ่งจะใช้สำหรับพิจารณาเลือกแต่หนังสือที่แปลดี เลือกแต่นักแปลมีคุณภาพมาทำงาน รวมทั้งช่วยกันพัฒนานักแปล พัฒนานหนังสือแปลนักอ่าน และวงการโดยรวม

ในนามของสมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย ดิฉันขอขอบคุณอาจารย์ผ่องศรี ลือพร้อมชัย นักแปลอาชีพ และที่ปรึกษาของสมาคมฯ ผู้มีวิริยะอุตสาหะอย่างแรงกล้า จนเขียนหนังสือคู่มือเล่มนี้สำเร็จในระยะเวลาจำกัด และยังเขียนได้ดีสมกับที่นักอยากแปลและนักแปลทุกระดับจะพึงอ่าน ขอขอบคุณสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ที่กล้าหาญลงทุนลงแรงทำโครงการปฏิรูปคุณภาพของวงการสื่อสิ่งพิมพ์ และหวังอย่างยิ่งว่า ผู้ใช้คู่มือนี้จะมีส่วนทำให้นหนังสือแปลในอนาคตมีคุณภาพยิ่งกว่าปัจจุบัน

ดร.ถนอมวงศ์ สุโกโชติรัตน์ ล้ายอดมรรคผล

นายกสมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย

“ถ้ารู้แต่ภาษาต่างประเทศ
ไม่รู้เขียนอ่านแปลลงเป็นภาษาไทยได้ ก็ไม่เป็นประโยชน์อันใด
ถ้าอย่างนั้นหาจ้างแต่ฝรั่งมาใช้
เห่าไรเห่าไรก็ได้ ที่ต้องการนั้น
ต้องให้กลับแปลภาษาต่างประเทศ
ลงเป็นภาษาไทยได้ แปลภาษาไทย
ออกเป็นภาษาต่างประเทศได้
จึงจะนับว่าเป็นประโยชน์ อย่าตื่นตัว
เองว่าได้ไปร่ำเรียนภาษาฝรั่งแล้วลืม
ภาษาไทย กลับเห็นเป็นการเก้การกั
อย่างเช่นนักเรียนบางคนมักจะเห็น
ผิดไปดังนั้น แต่ที่จริงเป็นการเสียที่
ควรจะตีเตียนแก้ทีเดียว”

พระบรมราชาบาท

พระราชทานพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชนิพนธ์เมื่อ พ.ศ. 2428

คำนำ

Love takes you by surprise.

ภูเกิลทรานสเลทเอื้อเพื่อแปลให้ว่า ความรักจะพาคุณด้วยความ
ประหลาดใจ

อ่านแล้วประหลาดใจ เพราะไม่เข้าใจว่าจะบอกอะไร

ถ้ามนุษย์แปลละ จะแปลว่าอย่างไร

ก็มีตั้งแต่

รักยี้ดคุณให้ประหลาดใจ (ผิคนะจ๊ะ)

รักมาทำให้ประหลาดใจ (ผิดอีกที แต่พอกลั้มกลัมน่าคิดอยู่ว่าจะ
ให้ถูกได้ไหม)

รักมาไม่ทันรู้ตัว

รักมาไม่ทันให้ตั้งตัว

รักอย่างไม่ทันตั้งตัว

รักโดยไม่รู้ตัว (ใจผู้เขียนชอบแบบนี้ เพราะอะไร นอกจากอ่านเข้าใจแล้ว
ลองนับลิ ต้นฉบับ 5 คำ แปลโดยใช้คำไทย 5 คำเท่ากัน)

สี่แบบหลังนั้นถูก แต่จะถูกใจนักอ่านคนไหนบ้างเป็นเรื่องที่ต้องพูดคุย
กันต่อไป

การแปลเป็นเช่นนี้ ไม่มีคำตอบตายตัวเหมือนเลข งานแปลเป็นงาน
ศิลปะ จึงเป็นเหตุให้ถกเถียงกันมานานว่า งานแปลนั้น ถ้าชื่อจะไม่สวย ถ้าสวย
จะไม่ชื่อ งานแปลในอุดมคติจึงต้องทั้งสวยและชื่อ อันว่า “อุดมคติ” นั้นแปล
ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า “จินตนาการที่ถือว่า
เป็นมาตรฐานแห่งความดี ความงาม และความจริง ทางใดทางหนึ่งที่มนุษย์
ถือว่าเป็นเป้าหมายแห่งชีวิตของตน.” นักแปลจึงควรตั้งใจมั่นตามอุดมคติว่า
สักวันเราจะแปลงานให้ได้ทั้งสวยและชื่อ

การจะแปลให้ได้ดังว่าย่อมต้องมีความรู้ เริ่มตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน ปูพื้น
ให้แน่นแล้วจะได้ต่อยอดจนออกดอกแบ่งบานสะพรั่ง (แบ่งบาน สระแอ

แปลว่า “ค่อย ๆ แยมบาน”) **การแปลให้แก่ง** เล่มนี้จึงเขียนให้รู้เท่าเข้าใจความเป็นนักแปลและงานแปล รู้วิธีทำงานขั้นต้นโดยถึถ้วน จะได้เอาไปฝึกใช้ให้ชินมือ ฝึกฝนจนชำนาญการแปลต่อไป

งานแปลเป็นเรื่องของความรัก (จึงได้ขึ้นต้นว่า Love takes you by surprise.) เริ่มจากรักภาษา อยากอยู่ด้วย อยากเล่นด้วย ความรักภาษาไม่ได้จำกัดให้รักเฉพาะภาษาใดภาษาหนึ่ง นักแปลจึงมักเริ่มด้วยการรักภาษาไทย ชอบอ่านหนังสือ เพราะในหนังสือมีถ้อยคำหลากหลาย อ่านแล้วเปิดหูเปิดตา เปิดโลก เมื่อเรียนภาษาต่างประเทศก็เรียนด้วยรัก ครั้นรู้อย่างน้อยสองภาษาก็อยากให้คนอื่นรู้ว่าเรารู้เรื่องต่าง ๆ มากขึ้นเพราะอ่านจากภาษาต่างประเทศ รู้แล้วอยากเล่า อยากเล่าเรื่องทีอ่านจากหนังสือต่างภาษาสู่กันฟัง จึงเริ่มแปลแรก ๆ อาจแปลปากเปล่า เล่า ๆ ไปจนวันหนึ่งก็ลงมือแปลเป็นงานเป็นการ

การแปลให้แก่ง เขียนโดยนักแปลฝ่ายบันเทิงคดี ทว่าก็เคยแปลเอกสารหลายประเภทจนจับได้ว่า จะแปลอะไรก็ตาม หลักการพื้นฐานนั้นเหมือนกัน ถ้าจับหลักให้มั่นไว้ จะไม่มีทางลื้มได้เลย แต่ถึงจะมีหลัก หนังสือเล่มนี้ก็ไม่ใช่ว่ารวบวิชาการที่มีหลักฐานอ้างอิงทุกย่อหน้า (อันที่จริงก็มีหลักฐานอ้างอิงทุกตอน ทว่ามีตามความเหมาะสม) หนังสือเล่มนี้ไม่เน้นทฤษฎีการแปล แต่ใช้ว่าจะไม่มีทฤษฎี ผู้เขียนเลือกเฉพาะที่เคยใช้มานำเสนอ

จุดประสงค์ของหนังสือคือ อ่านจบแล้วควรแปลเป็น แปลสนุก ไม่ใช่อ่านจบแล้วรู้ว่า การแปลแบบนี้ใช้ทฤษฎีนี้ การแปลแบบนี้ใช้ทฤษฎีนั้น หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ เขียนให้เป็นคู่มือสำหรับผู้ทำงานกับสำนักพิมพ์ ทำงานในธุรกิจหนังสือและสิ่งพิมพ์ จึงเน้นว่า แปลได้แปลเป็นสำคัญที่สุด ส่วนจะแปลเก่งหรือไม่ ขึ้นอยู่กับใจรักและความพากเพียรของแต่ละคน ใครจะตั้งใจให้แค่นั้นก็ตามแต่ใจเถิด เรื่องจริงอย่างยั้งคือ ความรักคือความทุกข์ เพราะรักเป็นนักแปลจึงทุกข์ เช่น ต้องนั่งหลังขดหลังแข็งแปล เสียสายตา เสียสุขภาพ แปลแล้วยังถูกวิพากษ์วิจารณ์ให้เข้าใจได้ ทว่า เวลาแปลนั้นลื้มโลก ลื้มทุกข์ ลื้มความเจ็บปวดทั้งหมดทั้งหมดจะนั้น หากรักจะแปลก็ไม่ต้องคิดมาก รักจะแปลแล้วต้องลื้มคำว่าเสียใจ ผู้เขียนหวังว่า หลังจากนักกอยากแปลอ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว จะลงมือแปลเพื่อให้เป็นนักแปลสมัครเล่น แล้วฝึกฝน ฝึกปรือจนเป็นนักแปลมืออาชีพได้ต่อไป

เมื่อ **การแปลให้เก่ง** เน้นการแปลหนังสือเล่มมากกว่าแปลเอกสารให้อ่านแล้วทำงานกับสำนักพิมพ์ได้ จึงมีตัวอย่างประกอบ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นฝีมือแปลของผู้เขียนเอง แต่ก็มีการแปลซึ่งอ่านพบตามที่ต่าง ๆ ด้วย แต่จะไม่ระบุที่มา ด้วยไม่ต้องการก้าวล่วงนักแปลคนไหน ทว่า หากมีใครจำได้หรือคิดว่าเป็นฝีมือใคร แล้วชวนข้อเคืองใจ ก็ขอภัยไว้ ณ ที่นี้ และขออัญเชิญพระราชนิพนธ์ของล้นเกล้ารัชกาลที่ 6 (พระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระราชนิพนธ์แปลวรรณกรรมมากที่สุดในโลก) ที่พิมพ์ไว้ท้ายเล่มหนังสือ **ดุสิตสมิต** มาลงไว้ทั้งหมดว่า

หนังสือดุสิตสมิต	ปมิดิตคะดีทราวม
ตั้งจิตจะนำความ	สุขะให้ฤดีสบาย
ถึงล้อก็ล้อเพียง	กละเยี่ยงวิธีสหาย
ปมี้จะมุ้งร้าย	ปมิมุ่งประจานใคร
ใครออกจะพลาดท่า	ก็จะลื้อจะเลียนให้
ใครดีวิเศษไซ้	ก็จะชมประสมดี
ชมเราก็อ่แทงคิว	ฉิวฉิวก็ชอริ
แม่แม่มิดมิดดี	ก็จะเชิญคณคลองสาน

นักอ่านเจนจบย่อมรู้ว่า ผู้เขียนต้องการเน้นใจความส่วนใด แต่ที่คัดมาทั้งหมดเพราะจะแสดงให้เห็นว่า เวลานั้นนักแปลทำงานกับบรรณาธิการ (หนักันไม่พ้นหรอก จำเป็นเสียยังกับกาแฟกับน้ำตาลนั่นเทียว) จะถาม จะเถียง จะชี้แจงอะไร ต้องยกมาทั้งบทหรือทั้งย่อหน้า แม้ว่าจะถามเรื่องนิดเดียวหรือถามศัพท์คำเดียว **บริบท**เป็นเรื่องสำคัญ การอ้างอิงไม่ควรถ้วนหรือเพียงส่วนเดียวที่สนับสนุนแบบเข้าข้างฝ่ายเดียวเป็นเหตุให้เถียงกันเสียเวลาเปล่ามามากแล้ว

ในท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณ นางจิราพร (ยงวานิชจิต) ลือพร้อมชัย แม่ผู้มีโอกาสเรียนจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แต่เห็นว่าการศึกษาคำคัญกับลูกผู้หญิงเป็นที่สุด ลูกสาวของแม่ทุกคนต้องจบปริญญาตรีเป็นอย่างต่ำ ถ้าแม่ไม่มีความคิดเช่นนี้ วันนี้ก็จะไม่มีผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ ขอขอบคุณ ดร.ถนอมวงศ์ สุขโชติรัตน์ ล้ายอดมรรคผล น้าหนอมผู้เปิดโอกาสทางอาชีพให้อย่างที่ไม่มี

ใครเสมอเหมือน ปัจจุบันผู้เขียนทำงานได้ห้าอาชีพเพราะน้ำหนมนคนเดียว
อีกทั้งยังกรุณาให้ตั้งชื่อหนังสือเล่มนี้คือหนังสือ **การอ่านให้เก่ง** ด้วย ขอขอบคุณ
ครูอาจารย์ทุกท่านที่เคยอบรมสั่งสอน รวมทั้งผู้ที่ไม่ได้สอน แต่เขียนหนังสือไว้
ให้อ่านจนผู้เขียนมีความรู้ ขอขอบคุณ บรรณาธิการและนักแปลทุกคนที่เคย
ร่วมงานกันมา ขอขอบคุณ สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนเคยมีโอกาสร่วมงานด้วย
และขอขอบคุณ สมาคมนักแปลและล่ามแห่งประเทศไทย กับ สมาคมผู้จัดพิมพ์
และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย ที่ร่วมมือกันทำงานจนเกิดหนังสือเล่มนี้
ขึ้นมาได้

ผ่องศรี ลือพร้อมชัย (วัชรวิชัย)

ຮູ້ເຮົາ ຮູ້ໄວ້ ຮູ້ຕ້ອງແທ້ທີ່ຕົວນ
ແລ້ວທຳສຸດความสามารถ ຍ້ອມປະສບ
ความสำเร็จ

(ดัดแปลงจาก ตำราพิชัยสงครามของซุนวู)

สารบัญ

คำนำ

บทที่หนึ่ง รู้จักนักแปล	19
1.1 นักแปลคือใคร	21
1.2 ทำหนังสือเพื่ออะไร	23
1.3 หน้าที่ของนักแปล	24
1.4 นิสัยการทำงานของนักแปล	25
1.5 ประเภทของนักแปล	25
1.6 สาเหตุที่แปล	26
1.7 ผลตอบแทนของนักแปล	27
1.8 อนาคตของนักแปล	29
 บทที่สอง รู้เท่าเข้าใจงานแปล	31
2.1 งานแปลเป็นอะไร	32
2.2 ประเภทของวรรณกรรมที่แปล	33
2.3 ภาษาของวรรณกรรมที่แปล	34
2.4 การเลือกงานแปล	35
2.5 วิธีหางานแปลมาทำ หรือสมัครเป็นนักแปล	35
2.6 การทดสอบแปล – การแปลทดสอบ	37
2.7 การพัฒนาตนให้เป็นนักแปลที่ดี	41
 บทที่สาม เตรียมงาน	47
3.1 องค์ประกอบของการแปล	48
3.2 การอ่านต้นฉบับ	50

บทที่สี่ ทำงาน	73
4.1 หลักการของนักแปล	74
4.2 วิธีแปล	77
4.3 บริบทคืออะไร	78
4.4 มุมมอง (point of view)	80
4.5 การแปลคำ	83
4.5.1 หนึ่งคำมีหลายความหมาย	83
4.5.2 สองคำรวมกันเปลี่ยนความหมาย	86
4.5.3 สามคำสืค้ายิ่งวุ่นวาย เพราะกลายเป็นวลี	92
ประโยคสำนวนโวหาร ฯลฯ	
4.5.4 คำเบ็ดเตล็ด	97
4.5.5 คำเล็ก ๆ แต่พลาดหนัก	103
4.5.6 แปลคำให้ได้ความ	106
4.6 การแปลความ	109
4.6.1 แปลบทบรรยาย	110
4.6.2 แปลลักษณะตัวละคร	113
4.6.3 แปลกิริยาท่าทาง	114
4.6.4 แปลบทสนทนา	118
4.6.5 แปลความรู้สึกลึกซึ้ง	119
4.7 การแปลเล่นคำเล่นความ	121
4.8 การแปลสำนวนและสแลง	130
4.9 การแปลระหว่างบรรทัด	135
4.10 การแปล แปลง แปล	136
 บทที่ห้า เก็บงาน	 143
5.1 หลักการและวิธีตรวจงานแปล	145
5.2 นักแปลกับบรรณาธิการต้นฉบับ	147
5.3 หัดเฉลียวใจ	149
5.4 หลักการและวิธีเกลาร่าง	153

5.5 ลักษณะภาษาไทย	154
5.6 เขียนอย่างไรให้เป็นไทย	157
บทที่หก จรรยาบรรณ ลิขสิทธิ์ และค่าแปล	167
6.1 จรรยาบรรณคืออะไร	168
6.2 นักแปลควรมีจรรยาบรรณอย่างไรบ้าง	168
6.3 ลิขสิทธิ์คืออะไร	171
6.4 รอยัลตี้คืออะไร	175
6.5 สัญญาจ้างแปลและค่าแปล	178
6.6 ลิขสิทธิ์ฉบับแปลเป็นของใคร	181
6.7 ภาษี	183
6.8 การละเมิดลิขสิทธิ์	183
บทที่เจ็ด อุปกรณ์ช่วยแปล	187
7.1 พจนานุกรม	188
7.2 สารานุกรม	199
7.3 ไบเบิล	200
7.4 หนังสือเสียง	202
7.5 โปรแกรมช่วยแปล	203
บทที่แปด มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ	207
คำตามและคำขอขอบคุณ	214
ภาคผนวก	217
หนังสือควรอ่าน	218
นักแปลกับปัญหาสุขภาพ	228
บทความเรื่อง แปลเอาใจใครดี	230
ประวัติผู้เขียน	233
บรรณานุกรม	236

มีวินัย
ใฝ่เรียนรู้
สู้ไม่ถอย

1

รู้จักนักแปล

11:6 และพระเยโฮวาห์ตรัสว่า “ดูเถิด คนเหล่านี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และพวกเขาทั้งปวงมีภาษาเดียว และพวกเขาเริ่มทำเช่นนี้แล้ว และบัดนี้จะไม่ทำอะไรหยุดยั้งพวกเขาได้ในสิ่งที่พวกเขาคิดจะทำ

11:7 มาเถิด ให้พวกเราลงไปและทำให้ภาษาของพวกเขาสับสนที่นั่น เพื่อไม่ให้พวกเขาพูดเข้าใจกันได้”

(พระคัมภีร์ภาษาไทยฉบับ KJV ปฐมกาล)

หลังจากหอบาเบลพังทลาย ผู้คนพูดจาสารพัดภาษา นับแต่นั้นย่อมเกิดอาชีพใหม่ขึ้นในโลกคือล่ามและนักแปล (คำเตือน! นี่เป็นเรื่องเดา อย่าเอาไปอ้างที่ไหน โปรดใช้วิจารณญาณในการอ่าน)

ผู้เขียนขออ้างว่า นี่เป็นประวัติการแปลฉบับย่อสุดสุด สองบรรทัดจบ บรรจงเขียนมากับมือทีเดียว หากอยากอ่านฉบับพิสดารที่แปลว่าฉบับละเอียดลออไม่ว่าจะเป็นประวัติการแปลในไทยหรือต่างแดน ย่อมหาข้อมูลได้ตามเว็บไซต์ต่างๆ แล้วแต่จะศึกษาตามอัธยาศัย (เขียนแบบนี้แปลว่า เราไม่เน้นอดีต เราเน้นปัจจุบัน เวลาเห็นข้อความในวงเล็บ แปลว่าผู้เขียนป้องกันปากพูดนอกเรื่องกับ

ผู้อ่าน ถ้าไม่ชอบก็ข้ามไปเลย แต่อ่านจะดีที่สุด เพราะผู้เขียนยึดตามคำของ “ฮิวเมอริสต์” ตั้งใจเขียนให้อ่านทุกคำ ไม่ได้ตั้งใจเขียนให้อ่านข้าม ๆ เลย)

เมื่อต้องการพูดคุยกันรู้เรื่อง ย่อมต้องใช้ล่าม เมื่อต้องการงานเขียนที่อ่านรู้เรื่อง ย่อมต้องมีนักแปล

1.1 นักแปลคือใคร

มีคำถามก็ต้องหาคำตอบ ทว่าก่อนคิดนิยามศัพท์เอง ควรเปิดพจนานุกรมก่อน จะได้ไม่ต้องเหนื่อยคิด เหนื่อยแค่ยกพจนานุกรมเล่มหนาหนักอึ้งขึ้นมาเปิดก็พอ หากมีคนถามว่าเปิดทำไม เราเป็นคนไทย อ่านไทยออก หมายความว่าขบอกรู้แต่ต้นเลยว่า พจนานุกรมทั้งภาษาไทยและต่างประเทศเปรียบเสมือนอาวุธคู่มือของนักแปล ไม่มีไม่ได้เด็ดขาด

พจนานุกรมเก็บคำนี้แยกเป็นสองส่วน คือ “นัก” ซึ่งมีหลายความหมาย ความหมายหนึ่งแปลว่า “ผู้มีอาชีพในทางนั้น ๆ เช่น นักกฎหมาย นักแสดง นักเขียน.” และ “แปล” คือ “ถ่ายความหมายจากภาษาหนึ่งมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง, ทำให้เข้าใจความหมาย.” ผู้เขียนจึงเห็นว่าความหมายที่เหมาะสมน่าจะเป็นว่า นักแปล คือ “ผู้มีอาชีพถ่ายความหมายจากภาษาหนึ่งมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง เป็นผู้ทำให้เข้าใจความหมาย” พจนานุกรมยังแจกแจงวิธีการแปล เป็น แปลโดยอรรถ แปลตามตัว แปลตามเนื้อความ แปลตามพยัญชนะ แปลตามอรรถ แปลยกศัพท์ แปลร้อย แปลเอาความ (ทั้งหมดนี้แปลว่าอะไร เชิญเปิดพจนานุกรมดูเอง หากยังไม่มีเป็นสมบัติส่วนตัว อ่านคู่มือเล่มนี้จบ รับรองว่าต้องมีแน่ ๆ) ซึ่งหากดูตามความหมายนี้ ภูเกิลทรานสเลทก็เกือบได้เป็นนักแปล แต่ก็แค่เกือบ หาใช่ นักแปลไม่

เมื่อเปิด **คลังคำ** โดย ศาสตราจารย์ ดร.นพวรรณ พันธุเมธา (หนังสือคู่มืออีกเล่มของนักแปล ไม่มีไม่ได้) จะเห็นว่ามีคำเกี่ยวกับนักแปลอยู่สามคำ ดังนี้

ผู้แปล – ผู้ที่แปลคำพูดจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง

นักแปล – ผู้มีความสามารถในการแปล

ล่ำม – ผู้ที่แปลคำพูดจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งโดยทันที

พิจารณาแล้วขอยึด **คลังคำ** เป็นหลัก แล้วแยกประเภทนักแปลเป็นสามระดับคือ ผู้อยากแปล ผู้แปล และนักแปล หากจะเล่นกับภาษาแบบหลากหลายคำก็เล่นได้อีกมาก เช่น นักอยากแปล นักหัดแปล นักแปลมือใหม่ นักแปลสมัครเล่น นักแปลมืออาชีพ นักแปลมือเก่า นักแปลมือหนึ่ง นักแปลชั้นเซียน นักแปลชั้นเทพ ฯลฯ (นักแปลควรหัดเล่นอะไรแบบนี้บ่อย ๆ เพื่อเพิ่มคลังคำของตน ถ้าเล่นได้สองภาษาพร้อมกัน อย่างแปลฉบับพจนานุกรมไทยเป็นอังกฤษ อังกฤษเป็นไทยได้คล่องแคล่ว ขอแนะนำให้เป็นล่ำม)

ผู้เขียนเคยสรุปไว้ (โดยมีบก.ช่วยเกล้าแล้ว) ว่า

นักแปล คือ “ผู้สร้างความเข้าใจระหว่างคนต่างภาษา วัฒนธรรม และความเชื่อ มีความสำคัญอย่างยิ่งในทุกยุคสมัย นักแปลมีหน้าที่แปลงงานไม่เพียงจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง แต่ต้องแปลให้ครบถ้วน ทั้งความหมายตรง ความหมายแฝง รวมทั้งบริบททางวัฒนธรรมและความเชื่อ งานนี้จึงท้าทายผู้เรียนภาษาต่างประเทศ และผู้รู้ภาษาไทยที่แปลงงานจากภาษาอื่นเป็นภาษาไทย การแปลเป็นงานสร้างสรรค์ ทว่า ต้องไม่เสริมเติมแต่งจนผิดเพี้ยนจากต้นฉบับ นักแปลใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์หลายสาขา จึงเป็นอาชีพที่ต้องมีมาตรฐาน เพื่อให้ผู้รับสารได้อ่านงานแปลเปี่ยมคุณภาพและคุณประโยชน์”

คุณสมบัติต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ทำให้ดูเหมือนว่า อาชีพนักแปลช่างเป็นงานหนัก ทำได้ยากเย็น แต่หากรักภาษาและชอบความท้าทายแบบไม่ต้องมีเส้นตายทุกนาที อาชีพนี้จะน่าสนใจเป็นพิเศษ

เหตุใดจึงกล่าวว่าไม่มีเส้นตายทุกนาที เพราะนักแปลมีเวลาทำงานเพียงพอ ไม่เหมือนล่ำมที่ฟังแล้วต้องแปลทันที แปลให้ทันกับคนพูด และได้ใจความครบถ้วนอีกด้วย นับเป็นความท้าทายยิ่งยวด

นักแปลที่ทำงานในธุรกิจหนังสือและสิ่งพิมพ์ก็คือคนทำหนังสือ

